

LLETRES

Biblioteca Josep Maria Domènech: Un sublim *studiolo*

Ana Fernández Álvarez
campanadas@telefonica.net

La dignitat d'una ciutat es mesura amb diferents paràmetres i un d'ells és, sense dubte, el seu potencial en recursos culturals. Per això mateix, poder disposar d'una biblioteca privada, però de consulta oberta als investigadors, com la de Josep Maria Domènech i Fargas, domiciliada al carrer Major de Terrassa, és segurament una de les circumstàncies que més potència cultural atorga a aquesta ciutat. El privilegi que suposa per a qualsevol estudiós trobar un fons documental com aquest explica, entre altres coses, l'alt nivell i l'estimable quantia d'estudis històrics amb els quals compta la ciutat.

Josep Maria Domènech, nascut a Terrassa el 1925, s'educa dins d'un exigent ambient cultural que el converteix en un apassionat bibliòfil i, des de molt jove, inicia la configuració d'aquest fons de monografies locals de Catalunya. Aquesta tasca la compagina amb un gran activisme cultural i, en plena postguerra, participa en importants moviments cívics de caràcter catalanista, essent, el 1943, un dels fundadors del Grup Sardanista, el mateix any que entra a formar part de la Institució Ambrosiana. El 1946 s'incorpora a la Comissió Abat Oliba, com a secretari de la delegació terrassenca i, també durant aquesta dècada, amb Marià Galí, Salvador Cardús i Josep Rigol, treballa per aconseguir que l'Ajuntament de Terrassa adquireixi, el 1947, el castell-cartoixa de Vallparadís, declarat monument històric el 1944, que sigui restaurat per l'arquitecte Alexandre Ferrant i que es converteixi en Museu, el 1959.

Des del 1965 és membre de la Junta de Museus de Terrassa, des d'on contribueix a gestionar la compra i l'habilitació de la Casa-museu Alegre de Sagrera, així com en la constitució del seu fons museístic. Des del 1971, en estreta col·laboració amb Josep Iglésies, forma part de la Comissió Permanent de les Assembles Intercomarcals d'Estudiosos, promovent la fundació i la vitalització de Centres d'estudis històrics. El 1972 ingressa a la Fundació Bosch i Cardellach de Sabadell, on presenta diverses ponències i comunicacions i n'és membre de la Secció d'Urbanisme Territori, Geografia i Patrimoni Arquitectònic. El 1982 és nomenat patró de la Fundació Salvador Vives i Casajuana, sent el seu vice-president fins la fusió d'aquesta entitat amb Òmnium Cultural, el 2004. En reconeixement a la seva tasca, compta amb el títol honorífic de *Terrassenc de l'any*, el 1986, i el *Premi Jaume I d'acció cívica*, el 2001, que també se li atorga en reconeixement de la tasca que suposa la creació de la seva biblioteca. Els seus càrrecs en entitats culturals són nombrosos, com també ho són els que el relacionen amb el camp professional al qual pertany, la gestió comercial i administrativa dins el sector tèxtil. Les dues aproximacions biogràfiques més completes sobre la seva prestigiosa personalitat han estat realitzades per Pere Català i Roca, el 1995, per ara inèdita, i per l'Albert Manent i Segimon, a Edicions Proa, col·lecció Perfils, el 1999.

La biblioteca que em plau presentar en aquestes pàgines recorda el meravellós *wunderkammer* dels grans col·leccionistes del XV i XVI, però, en aquest cas, amb el rigor científic necessari com per a esdevenir un indret inexcusable per a qualse

Josep Maria Domènech

FRANCINO

vol historiador. Tal com ens la descriu el seu propi promotor, s'inicia el 1942 i està constituïda per 42.756 documents de diversa índole, tots relacionats amb la historiografia catalana, dels quals 29.346 són llibres i opuscles. Els 574 metres lineals de prestatgeries col·locades en dos espais de 96 i 150 metres quadrats, constitueixen, avui per avui, la biblioteca més important de temes locals i comarcals dels Països Catalans i són la prova fefaent d'un amor per la paraula escrita, per la crònica i per la història, absolutament aclaparadora.

Està organitzada per comarques, més dos capítols dedicats a Andorra i a la Catalunya Nord, i ordenada alfabèticament per municipis, amb apartats que contenen obres dedicades a tota una circumscripció provincial o episcopal si són capital o seu, respectivament. Aplega un 90% de les monografies locals publicades fins l'any 1965, algunes de gran raresa. Completa la col·lecció un gran nombre de revistes i butlletins d'entitats, entre els quals destaquen els del Centre Excursionista de Catalunya. També documents cartogràfics i un llarg etcètera d'historiogràfics, sempre a l'entorn de la història, els costums, les tradicions, els personatges i la realitat socioeconòmica de Catalunya.

Una de les col·leccions més interessants és la dedicada als fulls informatius dels propis municipis, on moltes vegades es recullen dades impossibles de trobar en altres publicacions. Cal destacar també les obres bibliogràfiques de difícil consulta, com és el cas dels 26 volums de les *Notícies Històriques* de Francesc Montsalvatge i Fossas, un recull d'articles sobre els comtats de Besalú, Empúries i el vescomtat de Bas, començats a publicar el 1886 a Olot, per la impremta llibreria de Joan Bonet, des de 1889 a 1919. També els 22 volums del *Viaje literario a las iglesias de España* de Joaquim i Jaume Villanueva, publicats entre 1803 i 1852. Els dotze volums de les *Notes històriques dels bisbat de Barcelona* de Josep Mas, editats entre 1906 i 1915. La *Sigil·lografia catalana* de Ferran de Sagarra i de Siscar, publicada entre el 1916 i el 1932, un exhaustiu inventari, descripció i estudi dels segells de Catalunya, guanyador del *Premi Duseigneur de l'Institut de França*. Els tretze toms de *Monumenta Cataloniae*, publicats per l'editorial Alpha entre el 1932 i el 1966. Els volums dedicats a Catalunya a *España sagrada*, una de les majors empreses historiogràfiques del segle XVIII espanyol.

Entre els clàssics d'historiografia catalana, compta amb els nou toms de la *Història crítica (civil i eclesiàstica) de Catalunya* d'Antoni de Bofarull i Broca, editada entre 1876 i 1878. El *Manual de novells ardots*, de 1892, també anomenat *Llibre Dietari del Antich Consell Barceloní*, un dietari en què es recullen les anotacions del mestre racional del dia a dia de la ciutat de Barcelona. La *Crònica universal del Principado de Cataluña* de Jeroni Pujades, una obra de 1609, impresa a Barcelona entre 1829 i 1832. Les *Rúbriques* d'Esteve Gilibert Bruniquer, 1614, publicades a partir del 1912 per l'Ajuntament de Barcelona en cinc volums, o els sis volums de la *Crònica* de Miquel Parets, publicats entre 1883 i 1893, i moltes altres d'especial rellevància, com és el cas del mapa de Catalunya de Josep Aparici, de 1720. Altres apartats també molt interessants són els dedicats a les tesis doctorals d'autors catalans editades pel Consell Superior d'Investigacions Científiques, o el de les col·leccions dels Jocs Florals de Barcelona, així com les Memòries i el Butlletí de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona o la dels *Documents inèdits de l'Arxiu de la Corona d'Aragó*.

La biblioteca, de caràcter privat i sense cap subvenció, es comença i es va formant amb la inversió que el seu propietari esmerça, dedicant-li part del seu patrimoni i del seu estalvi personal, actualment però, es nodreix, en bona part, de donatius bibliogràfics de particulars, de centres d'estudis o d'institucions públiques o privades coneixedores de l'interès d'aquest fons. Tot i ser un espai privat, el seu accés és obert a qui estigui realitzant algun treball de veritable interès d'investigació, com és el cas de la redacció de la *Gran Enciclopèdia Catalana*, de la *Gran geografia comarcal de Catalunya*, o les diverses col·laboracions amb el Departament d'Història Contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona. Ara bé, més enllà de totes les descripcions que es puguin fer per a demostrar la seva vàlua, el més important, des del meu punt de vista, és considerar aquest fons com un centre d'objectes de cultura, no només de llibres, d'opuscles o de documents, que afegeix un plus ètic a aquest espai. Aquesta biblioteca és el fruit d'una actitud vital i moral absolutament titànica i compromesa, la d'un

home que, al llarg de la seva vida, ha donat un valor permanent, al marge de qualsevol circumstància o contingència personal, a l'objecte-llibre i al contingut-llibre, en pro d'un servei a la cultura catalana. Estic convençuda que, sense aquesta la historiografia catalana local seria sensiblement diferent a la que actualment és.

Tot historiador que recorri a aquest fons trobarà un inventari de catalogació, tractat amb el rigor que un centre com aquest requereix, que segueix les regles angloamericanes de catalogació. Josep Maria Domènech compta també amb un arxiu d'informació amb més de deu mil entrades i unes cent deu mil fitxes de dades biogràfiques i toponímiques que constitueixen el material base del seu *Diccionari terrassenc*, fruit de recerques constants i d'aportacions d'altres estudiosos. Un Diccionari que lliura a la ciutat i que es pot consultar a l'Arxiu Històric Comarcal de Terrassa. Tots els que ens dediquem a investigar, no solament hem d'estar agraïts a aquestes iniciatives privades, conservades i vetllades amb passió pels seus artífexs, sinó que, també, hem de contribuir a la seva salvaguarda, perquè, privades com són, qui ens assegura la seva continuïtat? Ens podem permetre que es disgreguin o que desapareguin? Qualsevol historiador o investigador, qualsevol institució relacionada amb estudis locals, els que configuren el teixit cultural de ciutats com Terrassa o Sabadell, tenim l'obligació de començar a pensar quin futur espera a centres tan imprescindibles com aquest. ●

